

Globalizacijski procesi i potreba za očuvanjem i njegovanjem lokalnih kulturnih i identitetskih odrednica

U Zborniku radova *Globalne promjene u obrazovanju i očuvanju baštine* (Sveučilište u Zadru, Zadar, 2023.) publicirani su radovi s istoimenoga virtualnoga znanstveno-stručnoga skupa u sklopu 7. Dana Šime i Ante Starčevića. Skup je održan 21. svibnja 2021. godine putem platforme Zoom zbog svjetske pandemije koronavirusa. U knjizi su aktualizirane relevantne teme utjecaja globalizacijskih procesa na okoliš te važnost zaštite okoliša i prirodne baštine na makro i mikrorazini. Zbornik sadrži 15 radova iz dvaju znanstvenih područja, društvenih i humanističkih znanosti, te umjetničkoga područja. Osim teorijski koncipiranih tekstova većina radova (devet) temelji se na empirijskim istraživanjima. Zamjetna je raznovrsnost znanstveno-umjetničkih

pristupa u interpretaciji sadržaja, što uključuje povijesne, arheološke, antropološke, jezikoslovne, književno-teorijske spoznaje. Stručna relevantnost djela očituje se u funkcionalnoj primjenjivosti znanstveno-umjetničkih spoznaja u nastavnome procesu. Zbornik je namijenjen znanstvenicima i stručnjacima koji se bave proučavanjem aktualnih globalizacijskih procesa, proučavanjem odgoja i obrazovanja, pripravnicima i studentima nastavničkih studija, kao i populaciji zainteresiranoj za suvremene promjene u navedenim područjima. Uz glavnu urednicu Anelu Nikčević-Milković zbornik su uredili Jasminka Brala-Mudrovčić i Denis Jurković, dok su recenzenti Elvi Piršl i Marinko Lazzarich.

Radovi prve skupine humanističkoga područja odnose se na činjenicu da se univerzalne vrednote u formiranju kulturnoga identiteta suvremenoga djeteta nikako

ne smiju napustiti. Istaknuta je potreba za očuvanjem vrijednosti poput poštivanja ljudskoga dostojanstva, slobode i demokracije, temama očuvanja kulturne baštine i razvijanja kulturnoga identiteta učenika. Martina Kolar Billege i Vesna Budinski autorice su članka pod naslovom *Artefakt hrvatske kulturne baštine u razvijanju kulturnoga identiteta u primarnome obrazovanju – od kravate i spomenika do univerzalnih vrednota*. Empirijskim su istraživanjem nastojale odrediti sadržaje poučavanja koji omogućuju izgradnju svijesti o identitetu te istražiti mišljenja učenika četvrtih razreda primarnoga obrazovanja o vrednotama i sadržajima povezanim s hrvatskom povijesno-kulturnom baštinom. Vladimir Legac u članku *Ortografske odstupanja u pisanju na engleskom kao stranom jeziku u jednojezičnih i dvojezičnih učenika osnovne škole* prikazuje rezultate istraživanja jezične vještine pisanja u jednojezičnih i dvojezičnih učenika. Nakon toga slijedi znanstveni rad Maje Opašić i Ameli Širola naslovljen *Primjena zavičajnih čakavskih slikovnica iz perspektive učenika*. Riječ je o tekstu u kojemu autorice naglašavaju važnost načela zavičajnosti u nastavi književnosti na nižem stupnju primarnoga obrazovanja. Članak Lucije Šimičić i Marijane Markalaus pod naslovom *Promicanje višejezičnih repertoara u globaliziranim društvima i obrazovnim kontekstima* tematizira višejezičnost u kontekstu obrazovanja u Europi i Hrvatskoj. Autorice su razmatrale na koji se način u hrvatskome obrazovnome sustavu mjesto standardnoga varijeteta hrvatskoga jezika pozicionira na osi koja povezuje tradicionalno i baštinjeno s globalizacijskim procesima. Maja Verdonik i Ivana Rašić u članku *Narodne pripovijetke u suvremenim slikovničkim transpozicijama* analiziraju karakteristike verbalnih i vizualnih diskursa slikovnica iz ciklusa *Etno priče*, suvremene hrvatske spisateljice Sanje Lovrenčić, utemeljenih na narodnim pripovijetkama. Nakon toga slijedi članak Sanje Vrcić-Mataija i Ane Vivoda pod naslovom *Kula age Senkovića i Murkovića mlin – kulturni povijesni izvori gospićkog identiteta*. U radu se, na temelju interdisciplinarnih znanstveno-umjetničkih spoznaja, valorizira kulturna baština dvaju navedenih lokaliteta koji predstavljaju povijesnu jezgru urbanoga razvoja Gospića, s namjerom implementiranja njihovih kulturnih vrijednosti u sustav visokoškolske naobrazbe.

U poglavlju pod naslovom *Društveno područje znanosti* nalazimo sedam radova među kojima jedan izvorni znanstveni rad, dva prethodna priopćenja, dva pregledna članka i dva stručna članka. Osim teorijskih razmatranja četiri članka temelje se na empirijskim istraživanjima provedenim metodom intervjua i komparativnom analizom. Sandra Janković i Tamara Baždarić autorice su članka pod naslovom **Čemu nas uče rezultati ILSA istraživanja o postignućima hrvatskih učenika?**. U radu su analizirale rezultate PISA, PIRLS i TIMSS istraživanja i postignuća hrvatskih osmoškolaca, u kontekstu čimbenika kojima se mogu objasniti njihovi uzroci i

sukladno tome sagledati mogućnosti unaprjeđenja predtercijarne razine odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj. Danijel Jukopila u članku *Implementacija globalizacijskih i baštinskih sadržaja u nastavi geografije* analizira dokumente povezane s nastavom s ciljem praćenja kontinuiteta pojavnosti pojmova ili sadržaja povezanih s globalizacijom i baštinom. Denis Jurković i Anela Nikčević-Milković autori su članka *Doprinos sociodemografskih čimbenika i emocionalne kompetencije u objašnjenju interkulturalne osjetljivosti studenata učiteljskih studija*. U članku su ponuđeni rezultati istraživanja u kojem su autori ispitivali povezanost interkulturalne osjetljivosti, emocionalne kompetencije i nekih sociodemografskih varijabli na uzorku studenata učiteljskih studija Sveučilišta u Zadru. Dinko Marin, Mejra Uglešić i Ignis Lemezina autori su članka naslovljenog *Odgov i obrazovanje za očuvanje prirode na primjeru Parka prirode Telašćica*. U tekstu su prikazani rezultati projekta *Zaštićena područja zavičaja* u zadarskoj Osnovnoj školi Bartula Kašića, s ciljem upoznavanja učenika s važnošću očuvanja okoliša.

Aleksandra Smolić Batelić, Melanija Mohorić i Filip Polegubić autori su članka *Odgov i obrazovanje za nematerijalnu kulturnu baštinu: kontekst odgojno-obrazovnih ishoda u predmetnim kurikulumima razredne nastave*. U radu su deskriptivnom metodom međusobno suočeni temeljni pojmovi identiteta, kulture i nematerijalne kulturne baštine u kontekstu odgoja i obrazovanja te analizirani odgojno-obrazovni ishodi u predmetnim kurikulumima primarnoga obrazovanja usmjereni na razvoj kulturnog identiteta upoznavanjem nematerijalne kulturne baštine. Braco Tomljenović, Ivana Tomljenović i Frane Tomljenović autori su članka *Razlike učenica trećeg i četvrtog razreda osnovne škole u manifestnim mjerama morfoloških antropometrijskih obilježja*. U radu su prikazani rezultati istraživanja čiji je cilj bio utvrđivanje razlika između učenica mlađe školske dobi u morfološkim antropometrijskim karakteristikama. Nakon toga slijedi rad Lucije Velagić i Jasne Kudek Mirošević pod naslovom *Informacijsko-komunikacijske tehnologije u nastavi i poučavanju učenika s poteškoćama*. Autorice prikazuju rezultate istraživanja u kojem su ispitivale kompetencije učitelja za primjenu novih informacijsko-komunikacijskih tehnologija u nastavi i poučavanju učenika s poteškoćama.

U tekstovima ovoga poglavlja analizirani su globalizacijski i baštinski sadržaji u obrazovnim dokumentima. U analizi dokumenata obuhvaćeni su kurikuli iz različitih školskih predmeta. Autori naglašavaju metodički potencijal baštinskih sadržaja u suvremenoj nastavi. Rezime ovoga poglavlja glasio bi: škole su mjesta nužnih društvenih globalnih promjena, ali i očuvanja prirodne baštine i baštinskog identiteta.

U završnome poglavlju pod naslovom *Umjetničko područje* autori raspravljaju o ulozi i utjecaju umjetnosti u procesu globalizacije. Kako umjetnički sadržaji imaju

važnu ulogu u socijalizaciji djece i adolescenata, definirani su problemi koji se odnose na provođenje specifičnih integriranih programa i sadržaja iz glazbe i likovne umjetnosti. Autori navode konkretne primjere razvoja integriranoga kurikula u umjetničkim područjima. Ines Cvitković Kalanjoš i Ivana Matasić u članku *Turbofolk i njegov utjecaj na ponašanje i oblikovanja stavova mladih* prikazuju rezultate istraživanja provedenog među učenicima od 5. do 8. razreda Osnovne škole Zrinskih i Frankopana iz Otočca i studentima Odjela za nastavničke studije u Gospiću o slušanju i utjecaju turbofolka na njihovo ponašanje. Marina Drašković i Goran Sučić autori su članka *Razvoj integriranog kurikuluma u umjetničkim područjima* u kojem naglašavaju potrebu za promjenama u integriranim kurikularnim procesima umjetničkih područja kao produktu interesa djeteta u ranom predškolskom odgoju i obrazovanju. Istraživači u svojim radovima upozoravaju na edukativni potencijal materijalne i nematerijalne kulturne baštine u kreiranju kulturnoga identiteta djece i mladih. Primjena etnografskog pristupa u istraživanju kulturne baštine, primjerice, može poslužiti kao metodološki model pristupa raznolikim zavičajnim temama. Univerzalne vrijednosti u formiranju kulturnoga identiteta suvremenog djeteta nikako se ne smiju napustiti.

Naslovna tema i podteme aktualizirane u zborniku *Globalne promjene u obrazovanju i očuvanju baštine* veoma su suvremene i relevantne, stoga mogu izazvati interes znanstvene zajednice. U pojedinim tekstovima autori se referiraju na dosadašnja istraživanja, ali problematiziraju pitanja koja nisu dovoljno rasvijetljena te o srodnim temama raspravljaju iz drukčije perspektive. Analizirani su temeljni obrazovni dokumenti, odgojno-obrazovni ishodi u različitim predmetnim kurikulumima primarnoga obrazovanja koji su usmjereni na razvoj kulturnoga identiteta upoznavanjem materijalne i nematerijalne kulturne baštine. Definirani su brojni problemi, primjerice, provođenje specifičnih integriranih programa iz glazbe i likovne umjetnosti.

Znanstveni doprinos ovoga zbornika očituje se u promicanju univerzalnih vrijednosti u formiranju kulturnoga identiteta djece i mladeži. Uz spoznaje o nužnosti prihvaćanja globalizacijskih procesa naglašava se potreba za očuvanjem i njegovanjem lokalnih kulturnih i identitetskih odrednica, svojevrsnim usklađivanjem globalnoga i lokalnoga. Škole su mjesta nužnih društvenih globalnih promjena, ali i očuvanja prirodne baštine i baštinskoga identiteta, stoga se u većini radova apostrofira uloga odgojno-obrazovnoga sustava u očuvanju i promicanju nematerijalne kulturne baštine te u razvoju kulturnoga identiteta djece. U tom kontekstu autori tekstova naglašavaju potrebu za promjenama u obrazovanju navodeći funkcionalne primjere i upućujući na metodički potencijal baštinskih sadržaja u suvremenoj nastavi. Aktualizacija i usklađivanje globalnih i lokalnih zakonitosti, naoko suprotnih polova,

navodi se kao preduvjet stvaranja suvremenoga obrazovnoga sustava, temelja društvenoga napretka. Vrijednost ove publikacije očituje se i u razmatranju problema višetničosti, međukulturnosti, regionalnoga identiteta obilježenoga u odnosu s okolišem koji nas okružuje, ali i s drugim zajednicama s kojima stvaramo složene odnose, specifične iz rakursa humanističkih znanosti, društveno-prirodoslovnoga i umjetničkoga područja.

Naglasiti nam je aktualnost tematike i interdisciplinarnan pristup aktualizaciji problema: autori tekstova na suvremen način promišljaju o globalizacijskim procesima u različitim područjima znanosti i umjetnosti. Upravo interdisciplinarnost omogućuje širu i slojevitu raspravu o problematici koja se može sagledati iz različitih znanstvenih i umjetničkih rakursa. Znanstvenici koji istražuju srodne teme moći će koristiti spoznaje iz ove knjige za buduća istraživanja dok će radovi zbog svoje primjenjivosti biti veoma korisni učiteljima praktičarima.

Marinko Lazzarich

 0000-0003-1401-9610